

Velišův hotel je jako kamenná kronika

Renovat starý dům, to chce hodně nadšení a odvahy. Když pak dům vydá svá tajemství, je to jako detektivka, v níž se skládají střípky příběhů, věků i lidí...

■ Lenka Kopčáková

Přesně to lze říci o bývalém hotelu Veliš na náměstí Republiky. Do jeho rekonstrukce se před dvěma lety pustili manželé Ulrichovi, příznivci staré městské architektury. To ale netušili, jaká překvapení na ně ve Žďáru čekají.

...Třeba při demolici sousedního objektu v lednu 2015, kdy se Veliš otrásl od gotických základů až po lva na atice... Nebo když se při demontáži příček propadl strop ve třetím patře...

A když mistr zednický zcela náhodně objevil renesanční fresky... Zajímavý je i výčet osobností českého národního života, které ve žďárském hotelu přespávaly. Koneckonců, neobvyklý je i příběh samotného Ottokara Veliše. Úspěšného hoteliéra a starosty města. Za jeho starostování bylo např. zavedeno pojmenování ulic ve Městě Žďáře, zasloužil se o zbudování železnice Němec-ký Brod – Žďár, a železničního spojení s Brnem přes Tišnov, a zapracoval na obnově žďárského Sokola... Ale pěkně po pořádku.

„S nápadem přišel manželův společník Daniel Šplíchal, který dům objevil v nabídce, a hned se pro něj nadchl,“ vzpomíná spolumajitelka Vlasta Ulrichová na koupi zuboženého domu. Jak vzápětí zjistili, hotel Veliš býval v době své slávy nejhošnosnějším domem ve Žďáře. Jen ho vyloupnout z této pomyslné skořápky...

Byť jsou majitelé odborníky na lesnictví, pojí je láska k historii, a rozhodně jim nechybí pokora k dílu předků. Jak naše průvodkyně říká, za sebou už mají několik renovací starších měšťanských domů, a zkušenosti se jim nyní hodily. Investoři se rozhodli dům zmodernizovat k potřebám dnešního komfortu a proměnit ho v rezidenci, se zachováním historických prvků...

Cíl: vrátit lesk a noblesu

Moc jsme si přáli navrátit domu jeho lesk a noblesu, jakou měl díky Ottokaru a Marii Velišovým po přestavbě v roce 1906,“ ctí Vlasta Ulrichová.

Noví vlastníci začali hned pátrat po příbězích domu, i jeho starých plánech. Oslovovali archivy a muzea. Důležité dokumenty získávali od pamětníků a posledních majitelů domu, rodin Pličzkovy a Karenovy.

Jak ale zjistili, pro soukromé osoby je někdy bádání v archívech složitější. „Vzpomínám, jak nám paní archivářka nemohla zapůjčit vzácné historické dokumenty. Omlouvala se, že je nemůže dát z ruky... A tak jsme si s dokumenty půjčili i paní archivářku, a zamířili k velké kopírce na Ždas. Po získání kopií jsme ji, i s dokumenty, v pořádku vrátili,“ směje se Zdeněk Ulrich.

A odvaha k nesnadnému dílu? Ta prý pramenila z víry ve výsledek. „S manželem jsme nadšenci pro historii a historické objekty, a tento dům nás prostě dostal,“ ohlíží se naše průvodkyně. Prohlídku stavby v jejím závěru absolvujeme spolu s historiky města. A tak my, z redakce ŽN, tiše posloucháme, ať se něco dozvíme...

Dnes už se paní Vlasta usmívá, ale Ulrichovi prý mají za sebou perné chvíle.

„Těsně před Vánocemi roku 2014, přesně v den podpisu kupní smlouvy, jsme obdrželi anonym, zda víme o statickém posudku, že Veliš nepřežije demolici sousedního objektu,“ vzpomíná majitelka. A když po Novém roce začala demolice, majitelům historického domu skutečně nastaly bezesné noci.

Veliš byl totiž z dřívějšíka propojen s vedlejším Býlým lvem několika prostupy. Oba hotely spravovaly Restaurace a jídelny.

Vypovídající je zápis v diáři investora z ledna 2015: ...Demolice. Veliš se otrásl od gotických základů až po plastiku lva na atice... Z boční stěny vypadávají kameny a cihly. Voláme stavební úřad a postupně také tři statiky...

TO JE ONA, renesanční komnata, kde se při obnově dobové výzdoby činili ještě v dubnu restaurátoři.

Foto: Lenka Kopčáková

Veliš vydržel, a my také...

Vlasta Ulrichová je ráda, že toho období je za nimi. „Bohužel, když se povolovala demolice sousedního objektu, bývalí vlastníci Veliše si ve stavebním řízení nedali žádné podmínky. Stavební úřad tedy neměl možnost pro nás způsob demolice ovlivnit,“ vysvětluje. Ulrichovi tedy prosili přímo majitele Bílého lva, aby demoloval šetrnějším způsobem, s menším využitím těžké techniky. Dohodli se. Také i na tom, že pro jistotu zůstane stát stěna, která nejvíce přiléhá k Veliši. Bude pak zakryta při stavbě nového Bílého lva...

Nejobtížnější fáze rekonstrukce ale, dle výpovědi majitelky, nastala, když se objevily statické problémy domu. Při demontáži příček ve třetím patře se propadl celý strop. Bylo jej třeba obnovit.

Statik zjistil, že při rekonstrukci domu v 70. letech byl strop nesprávně uložený. Také v západní části domu bylo třeba zdemontovat stávající trámy, ošetřit je, a znovu uložit. Bylo nutné sáhnout do projektu a přepočítávat statiku.

Další závažnou závadou bylo narušení krovu, způsobené nedokončenou rekonstrukcí v roce 1940. Tehdy se prováděla nadstavba o další patro, a kvůli válečným událostem byla zrealizována jen v jižní části domu. Vazné trámy byly až donedávna přerušené...

Náročné období. Stejně, jako finále. „Stavba byla hodně komplikovaná a trvala dlouho. Odmítali jsme ale slevit z kvality, a bylo to vyčerpávající. Ale Veliš vydržel, a my taky,“ cítí úlevu majitelka historického domu.

Veliš je dnes nejkrásnějším měšťanským domem ve Žďáře. Až z toho mrazí, kolik podobných starých „klenotů“ padlo při nešetrném vybourání východní části náměstí před zhruba 40 lety! Na starých snímcích domů vidíme gotické oblouky, i renesanční arkýře...

Už jen pár domů...

Ještě že pár měšťanských domů podobného stáří zbylo kolem Staré radnice. A Veliš je jako kamenná kronika...

Po vstupu do suterénu domu se rázem ocitnete ve vrcholné gotice. Stačí překonat pár schodů, a už jsme v renesančním průjezdu, zaklenutém v 16. věku...V prostorách bývalého lokálu jsou klenby o sto let starší..A prvky secese, kterými Veliš na dálku září, poznáme i na kamenném schodišti, a v obytné části domu. Klenby zadní kavárny vznikly v počátku 20. století...

Ale největší překvapení majitelům přineslo prezidentské apartmá v prvním patře. Je dokladem zlaté éry domu.

„Když jsme objevovali historii domu za pomoci lidí z muzea, z památkové péče a archivu, byla to vzrušující cesta proti proudu času,“ ohlíží se paní Vlasta.

Schodiště bývalo jinak

Původní schodiště, snad ještě z gotické éry domu, vedlo do patra z průjezdu. Dnes ho naznačuje očištěný kamenný schod na levé stěně síně, hned vedle cedulky „Kulturní památka“.

Později se do patra stoupalo pohodlněji, a staré schodiště bylo zaházeno sutí. „Když se při zednických pracích objevil původní schod, chtěli jsme schodiště obnovit, ale neprošlo to z hlediska únikové požární cesty,“ říká Zdeněk Ulrich. Pro zdejších 14 bytů musí být úniková cesta široká minimálně 115 cm, schodiště musí mít madla, a ani svou strmostí by se na původním místě nevešlo do norem.

Úplně nové schodiště v secesním stylu nyní obtáčí samý střed domu, nad gotickým klenutým sklepením z 2. poloviny 14. století. „Schodiště jsme kopírovali na centimetry kolem této klenby, aby nám vyšlo,“ líčí Zdeněk Ulrich složitosti stavby.

Majitelé měli štěstí, na půdě objevili zlomek secesního zábradlí. Věnovali jej Regionálnímu muzeu, ale předtím ještě na Plzeňsku našli slévárnu, která dle vzoru vyrobila krásné zábradlí ještě starými kovoliteckými postupy. Díky mistrům devíti řemesel se tak schodiště stalo skutečným srdcem domu Veliš.

Ledárna pod klenbou

Ze stavebně-historického průzkumu, který zpracoval Jaroslav Sadílek, vyplývá, že gotický zaklenutý sklep má podélnou orientaci, od dnešního schodiště až do náměstí.

Bývala tu ledárna vytesaná ve skále, ostatně celý starý Žďár prý leží na skále. Do ledárny si hostinští nechávali na sezónu vozit led z řeky Sázavy.

Stěny průjezdu jsou gotické a klenby renesanční. Nejstarší levá strana (s objeveným schodem) je z pol. 14. století, protilehlá stěna je asi o sto let mladší, ale stále ještě gotická. Rozšíření chodby směrem ke dvoru mělo nejspíš praktický důvod, k odstavení povozu. Průjezdem směrem k poště budeme nově chodit po dlažbě z dubových špalíků. (Pokračování na str. 8)